

ГОМЕЛЬСКИ УНІВЕРСІТЭТ

ОРГАН ПАРТКОМА, РЭКТАРАТА, КАМІТЭТА ЛКСМБ
І ПРАФКОМАУ ГОМЕЛЬСКАГА ДЗЯР ЖАУНАГА УНІВЕРСІТЭТА

№ 19 (579)

Субота, 9 чэрвеня 1984 г.

Газета заснавана ў верасні
1969 года. Выходзіць
раз у тыдзень

Цана 2 кап.

**ЯК ПРАГРАМУ ДА ДЗЕ-
ЯННЯ ўСПРЫНЯЛІ КАМ-
САМОЛЫ УНІВЕРСІТЭ-
ТА ПРАМОВУ ТАВАРЫША
К. У. ЧАРНЕНКІ НА УСЕ-
АРМЕЙСКОЙ НАРАДЗЕ
САКРАТАРОУ КАМСА-
МОЛЬСКИХ АРГАНІЗА-
ЦЫІ.**

З асаблівым пачуццём хвалявання і ўзрушанасці ўчытваўся я ў яе радкі. Гэта і зразумела: я таксама вось-вось стану воінам Савецкай Арміі, буду выконваць свой свяшчэнны абавязак — стаць на вярце сацыялістычнай Радзімы. На нарадзе К. У. Чарненка падкрэсліў, што справы вайскаўскага службы — справа нялёгкай. Яна патрабуе нястомнай працы, сістэматычнай трэніроўкі, вялікай загартоўкі. Таму буду імкнуцца служыць у радах Савецкай Арміі менавіта так, каб стаць дастойным прадаўжальнікам тых, хто пачынаў слаўную эстафету абаронцаў Радзімы. Добра ўсведамляючы тую вялікую адказнасць, якая ўскладваецца на нас, малых войнаў, буду сур'ёзна авалодаць даверанай матунай тэхнікай, палітычнымі ведамі.

**В. ПЕРНІКАЎ,
студэнт групы Т-22
эканамічнага факультэта.**

ДАВЕР'Е АПРАЎДАЕМ

Высокую ацэнку справам камсамолі краіны даў на Усеармейскай нарадзе сакратароў камсамольскіх арганізацый Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненка.

Свой важкі ўклад у працоўныя здзяйсненні моладзі краіны ўносіць і студэнты. Мне асабліва запалі ў душу радкі з прамовы К. У. Чарненкі, у якіх гаворыцца аб тым, што «...ўклад Ленінскага камсамолу ў развіццё краіны будзе расці, прымнажацца». Гэтыя словы мы ўспрымаем як кіраўніцтва да дзеяння, да новых нашых перамог і здзяйсненняў у справе студэнцкага патрыятычнага руху — удзелу студэнцкай моладзі ў СБА.

У трэці раз ёмдзе гэтым летам на працу і наш будаўнічы

атрад «Алеся». Мы будзем дапамагаць сельскім працаўнікам у выкананні Харчовай праграмы. Усе байцы атрада пастараўца працаваць з поўнай аддачай і зятыя сацыялістычныя абавязальствы, апраўдаць надзеі, якія ўскладае на камсамольцаў Камуністычная партыя. Наш атрад «Алеся», як і ўсе байцы зводнага студэнцкага будаўнічага атрада ГДУ, пастараўца канкрэтнымі справамі адказаць на радкі прамовы таварыша К. У. Чарненкі «...мы ў значнай меры разлічваем імяна на майстэрства рук, на смелыя імкненне думкі, на працоўнае сумленне дзяржаўнай моладзі».

**Т. ЖЫГАР,
камісар атрада «Алеся»,
матэматычнага факультэта.**

Апошні званок

У ПАМЯЦІ ЗАСТАНЕЦЦА НАЗАЎСЁДЫ

Хвалюючы і крыўку сумныя стаў для нас, студэнтаў-пяцікурснікаў гісторыка-філалагічнага факультэта, дзень 24 мая. У апошні раз сабраў нас разам званок на заключную студэнцкую лекцыю, якую чытаў дацэнт кафедры гісторыі СССР і ўсеагульнай гісторыі Л. М. Гаранін. Прагучалі словы на дарогу, пажаданні поспехаў, парадзі. Пабацькоўска класнага жадалі нам добра і шчасна дэкан факультэта Т. І. Язэпава, дацэнт Д. А. Лявончанка, У. М. Сабаленка, В. І. Смыкоўская, Т. П. Гараніна.

Лепшыя з лепшых, студэнты-выдатнікі, актыўныя ўдзельнікі грамадскага жыцця факультэта, актывісты НДРС і мастацкай самадзейнасці былі ўзнагароджаны граматамі дэканата, партбіора, камсамольскага бюро і прафбіора факультэта. Гэта І. Бандаровіч, С. Вараб'ева, А. Неўмяржыцкая, Н. Чабатарова, А. Іванова, Т. Стрыжак, А. Ермакова, Т. Шырокая, Э. Акуліч, Т. Лычакова, Т. Захарка і інш.

Нам не верылася ў гэты апошні званок, як некалі 5 гадоў таму назад не верылася ў першы. У сценах універсітэта нас вучылі не толькі навукам, нас вучылі жыць і працаваць, сябраваць, верыць і марыць. І ў тым, што за гады вучобы мы сталі разумней і дабрэй, мудрэй і чалавечней, заслуга нашых дарогіх выкладчыкаў. Вялікае ім дзякуй і нізкія паклоны!

**СТУДЭНТЫ ГРУПЫ Г-51
ГІСТОРЫКА-ФІЛАЛАГІЧНАГА
ФАКУЛЬТЭТА.**

Г А Н А Р О В А І А Д К А З Н А

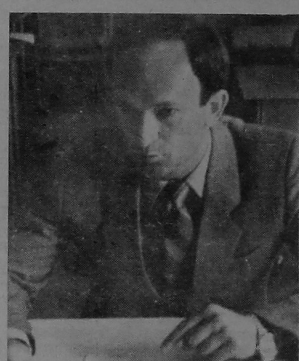
Важныя і адказныя задачы пастаўлены перад Ленінскім камсамолом у прамове Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР таварыша К. У. Чарненкі на Усеармейскай нарадзе сакратароў камсамольскіх арганізацый, якая нядаўна праходзіла ў г. Маскве.

На завочным факультэце цяпер праходзіць залікова-экзаменацыйная сесія. Тыя ж, хто ўжо заканчвае вучобу без

адрыўу ад вытворчасці, у гэтыя дні здаюць дзяржаўныя экзамены, рыхтуюцца да абароны дыпломных работ.

НА ЗДЫМКАХ: 1. За работай — экзаменацыйная камісія. 2. На «выдатна» здаў экзамен па навуковаму камуні-

му У. Цыбульскі.
Фота А. Пашкевіча.

НАШЫ ІНТЭР'Ю

МЕСЦА ў ГДУ — ПАДРЫХТАВАНЫМ

У папярэднім нумары нашай газеты быў надрукаваны афіцыйны матэрыял пад загалоўкам «Права на студэнцкі білет».

Названая публікацыя выклікала ў чытачоў павышаную цікавасць. Многім з іх хацелася б больш падрабязна даведацца аб новаўвядзеннях у правы прыёму. Новы дакумент рэдакцыі шматтыражнай газеты «Гомельскі ўніверсітэт» папярэдня пракаментаваў рэктар ГДУ акадэміка АН БССР Б. В. БОКУЦЬ.

— Што з'яўляецца самым істотным у дапуваваннях да правлаў прыёму ў ВДУ?

— Перш за ўсё тое, што яны на аснове рэалізаваных рэформы агульнаадукацыйнай і прафесійнальнай школы садзейнічаюць паліпашэнню абдаров моладзі, якая паступае ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. І мы абавязаны, у першую чаргу, карэнным чынам узмацніць прафарыентацую школьнікаў і прапуючай моладзі. Самую сур'ёзную ўвагу неабходна звярнуць на пашырэнне прыёму, асабліва на педагагічны спецыяльнасці, юнакоў. Варта напамінаць, што ваеннаслужачым, звольненым з сапраўднай тэрміновай ваеннай службы ў запас, прадастаў-

ляецца пераважнае права на залічэнне ў ВДУ і сярэдне-спецыяльнага ўстановы пры роўнасці набраных балаў. Пры гэтым паступаючы на дзеёнае аддзяленне ўдзельнічаюць не ў агульным, а ў асобным конкурсе сярод асоб, якія маюць стаж практычнай работы не менш двух гадоў. Ваеннаслужачыя, якія накіроўваюцца на вучобу па адпаведных рэкамендацыях, прымаюцца ў ВДУ без конкурсу пры атрыманні становішча аднакурсніка ўступных экзаменах. Звольнены ў запас ваеннаслужачыя тэрміновай службы могуць таксама паступаць на льготных умовах (з дабаўленнем да набраных балаў на ўступных экзаменах яшчэ двух балаў) на педагагічны спе-

цыяльнасці па рэкамендацыях камсамольскіх арганізацый, а таксама педагагічных саветаў школ, органаў народнай асветы.

— Ці ёсць змяненні ва ўступных экзаменах на дзеёнае аддзяленне нашага ўніверсітэта?

— Змяненняў няма. Уступныя экзамены будуць праводзіцца па дысцыплінах, узказаных у правлах прыёму ў ГДУ на 1984—1985 навучальны год.

Асобна трэба растлумачыць парадокс экзаменаў для тых, хто мае атэстаты без троек. У прыватнасці, раней патрабавалася, каб сярэдні бал без акруглення быў не ніжэй 4,5. Цяпер такі рубж не прадугледжваецца.

— Калі меркаваць па атэстатах абітурыентаў мінулых гадоў, то сёлета можна здарыцца так, што пераважна большасць абітурыентаў зможа здаваць экзамены па так званаму эксперыменту?

— Мы рады вітаць абітурыентаў, у атэстатах якіх няма здавальняючых адзнак. Разам з тым трэба сказаць,

што для тых, хто закончыў сярэдняю школу ў асноўным на чацвёрці, набраць на двух экзаменах дзесяць балаў будзе справай нялёгкай.

— Як Вы, Барыс Васільевіч, распавядае адмену палажэння аб уліку сярэдняга бала дакумента аб сярэдняй адукацыі пры залічэнні ў ВДУ?

— Гэта трэба было зрабіць значна раней. Імкненне да станючых і незаслужана высокіх ацэнак у атэстатах сталасці да нічога добрага не магло прывесці, акрамя намянення маральнага ўроўню.

— Што б Вы яшчэ хацелі сказаць нашым чытачам і будучым абітурыентам у перыяд падрыхтоўкі да прыёму студэнтаў на новы наву-

— Некаторыя змяненні і дапувавання да правлаў прыёму ў ВДУ ставяць новыя адказныя задачы перад кожнай прыёмнай камісіяй. Мы заклапочаны аб тым, каб месца ў ГДУ займалі падрыхтаваныя юнакі і дзяўчаты.

ВІНШУЕМ!

Рэктарат, партком, грамадскія арганізацыі ўніверсітэта, дэканат і ўвесь калектыў выкладчыкаў і студэнтаў матэматычнага факультэта гораха вішюць дацэнта кафедры алгебры і геаметрыі РАМАНОВА СКАГА Аляксандра Васільевіча з паспяховай абаронай дысертацыі на атрыманне вучоўвай ступені доктара фізіка-матэматычных навук.

Рэктарат, партком, грамадскія арганізацыі ўніверсітэта, дэканат і ўвесь калектыў гісторыка-філалагічнага факультэта гораха вішюць асістэнтаў кафедры беларускай мовы ЗЛОБІН Лідзю Іванаву (навуковы кіраўнік — прафесар У. В. Анчэнка) і СТАРАСЦЕНКА Надзежду Аляксандраўну з паспяховай абаронай дысертацыі на атрыманне вучоўвай ступені кандыдата філалагічных навук.

Рэктарат, партком, грамадскія арганізацыі ўніверсітэта, калектыў фізічнага факультэта вішюць старшага навуковага супрацоўніка праблемнай навукова-даследчай лабараторыі фізіка-хімічнага прафсаўтравія КУЗАЎКОВА Аляксея Іванавіча з зацвярджэннем яго ВАКАм у вучоўвай ступені кандыдата хімічных навук.

АБ СААЎТАРСТВЕ НА ВЫНАХОДНІЦТВА

Афіцыйна аўтарства (сааўтарства) на вынаходніцтва прызнаецца Дзяржаўным камітэтам СССР па справах вынаходніцтваў і адкрыццяў і пацвярджаецца аўтарскім пасведчаннем або патэнтам на вынаходніцтва. Аднак вызначэнне аўтара (сааўтара) вынаходніцтва пачынаецца яшчэ задоўга да прызнання прапановы вынаходніцтва: у арганізацыі на стадыі выдзялення вынаходніцтва і афармлення заяўкі. Пры гэтым неабходна ведаць і правільна кіравацца прынятымі нарматыўнымі актамі Дзяржаўнага вынаходніцтва аб аўтарстве (сааўтарстве) на вынаходніцтва: «Палажэннем аб адкрыццях, вынаходніцтвах і рацыяналізатарскіх прапановах», «Указаннямі па састаўленню заяўкі на вынаходніцтва», «Указаннямі аб парадку афармлення заявак на вынаходніцтва, створаныя ў сааўтарстве» і інш.

У адпаведнасці з названымі дакументамі права аўтарства на вынаходніцтва прызнаецца за асобамі, творчай працай якіх зроблена вынаходніцтва. У выпадках, калі вынаходніцтва створана дзвюма і больш асобамі, кожная з іх прызнаецца сааўтарам пры умове сумеснай творчай працы у стварэнні вынаходніцтва. Пры гэтым сааўтары карыстаюцца правамі аўтарства сумесна, устанаўляючы па ўзагодненню парадок карыстання правамі.

Сааўтарамі лічацца толькі ўдзельнікі сумеснай работы над тэхнічным рашэннем, тэя ўдзельнікі сумеснай работы, якія прымалі ў ёй творчы ўдзел. Не лічацца сааўтарамі асобы, якія аказвалі толькі тэхнічную дапамогу аўтарам. Тэхнічная дапамога — гэта выраб чарцяжоў або ўзораў на аснове тлумачэнняў, дадзеных аўтарам; правядзенне эксперыменту па праграме, указанай вынаходнікам або па вядомай праграме, калі ў выніку іх не выдзелена новых тэхнічных рашэнняў; падбор эксперыментальных, рэзінковых, інфармацыйных і іншых матэрыялаў, выкарыстаных вынаходнікам; афармленне заявачай дакументацыі; канструкцыйная або тэхналагічная прапрацоўка прынцыповага рашэння, знойдзенага вынаходнікам з мэтай надаць гэтому рашэнню найбольш дасканалы ўвасабленне за кошт прымянення вядомых у тэхніцы прыёмаў і сродкаў і г. д.

Творчым удзелам з'яўляецца ўсякая дзейнасць, якая патрабуе не шаблоннага мыслення, а кемлівасці, здагадкі. Таму, калі тэхнічна дапамога ўтрымлівае элементы творчай працы (напрыклад, суправаджаецца пошукам новага шляху, новага метада дасягнення выніку і г. д.), яна можа стаць творчым удзелам у рабоце.

Сумеснай звычайна прызнаецца праца, удзельнікі якой працуюць паралельна або паслядоўна, абмяняючыся атрыманымі вынікамі і выкарыстоўваючы ў сваёй рабоце вынікі, атрыманыя адзін ад другога. Як правіла, такія вынікі з'яўляюцца неапублікаванымі. Выкарыстанне ў творчай рабоце ўжо апублікаваных вынікаў працы папярэдніх лічыцца сааўтарамі тых, хто выкарыстаў апублікаваныя вынікі ў творчай працы. Пры наяўнасці некалькіх самастойных рашэнняў творчы ўдзел у стварэнні аднаго з іх не можа служыць падставой для прызнання сааўтарства ў другім рашэнні, у тым ліку і ў выпадках, калі размова ідзе аб сумесных тэхнічных рашэннях, якія рэалізуюцца ў адным аб'екце.

Не дапускаецца ўключэнне ў састаў сааўтараў вынаходніцтваў кіраўнікоў і іншых службовых асоб міністэрстваў, аб'яднанняў, арганізацый, якія толькі ажыццяўляюць кіраўніцтва ў справах гэтых тэм і не прымаюць творчага ўдзелу ў стварэнні вынаходніцтваў.

Вынік сумеснай творчай працы сааўтараў у стварэнні вынаходніцтваў вырашаецца ў выглядзе прыкмет, якія ўключаны ў формулу вынаходніцтва. У дачыненні аб творчым удзеле кожнага з сааўтараў вынаходніцтва ўказваецца, які творчы ўдзел прымаў даны сааўтар у стварэнні прыкмет формулы вынаходніцтва. А калі не магчыма ўказаць, якая з прыкмет распрацавана канкрэтным сааўтарам, то ўказваецца тая частка творчай работы, якая выканана сааўтарам (напрыклад, «распрацаваў тэарэтычнае абгрунтаванне парамэтраў...», «абгрунтаваў доследзі...» і г. д.).

Пры афармленні заяўкі на вынаходніцтва, ствараецца ў сувязі з выкананнем службовага задання, пытанне аб творчым удзеле ўсіх асоб, уключаемых у заяўку ў якасці сааўтараў, разглядаецца навукова-тэхнічным (вучэбным) саветам арганізацыі, а пры яго адсутнасці — сходам працоўнага калектыву, а ў перыяд паміж пасяджэннямі працоўнага калектыву адміністрацый сумесна з выбарнымі органамі партыйных, прафсаюзаў, камсамольскіх арганізацый.

Паколькі на ўніверсітэце яшчэ не створан навукова-тэхнічны савет, або орган, які займае яго, то мэтазгодна разглядаць пытанне аб творчым удзеле сааўтараў у стварэнні вынаходніцтва на пасяджэннях кафедраў, лабараторыі з абавязковым удзелам усіх асоб, звязаных з распрацоўкай данай тэматыкі. Паслядзее трэба разглядаць іх сход працоўнага калектыву, а ў выпадку падачы заяўкі кіраўніцтвам універсітэта, у тым ліку загадчыкам кафедраў, лабараторыі, — на савеце факультэта.

М. ЕРМАЛКЕВІЧ,
старшы інжынер-патэнтазнавец.

Не вельмі проста арыентавацца ў сапраўдным моры літаратуры без спецыялізаваных сістэматычных каталогаў па розных галінах ведаў. Таму на ўніверсітэце, на кафедрах многае зроблена для таго, каб значна палегчыць студэнтам пошукі неабходнай кнігі.

НА ЗДЫМКУ: часта карыстаюцца студэнты ГДУ і картатэкай, якая размешчана ў кабінэце палітэканоміі.

ЦІКАВАЕ ДАСЛЕДАВАННЕ

Наша тапанімічная літаратура нядаўна папоўнілася новым даследаваннем!

Кніга В. П. Лемцюгова ўносіць пэўны ўклад у вывучэнне тапанімікі. Яна прывячае разгляду фарміравання географічных назваў, утвораных на аснове апелятываў з агульным значэннем «тып пасялення» (айконімаў). Характарам даследуемага матэрыялу абумоўлены і аспект вывучэння — выяўленне канкрэтнай семантычнай матэрыялы географічных назваў, структура і словаўтваральных асаблівасцей іх, тэрыторыі распаўсюджвання айконімаў, гістарычных заканамернасцей іх узнікнення.

В. П. Лемцюгова перанаканіва паказана, якое важнае месца займаюць назвы тыпаў пасяленняў у гісторыі народа, бо ў іх адлюстраваны не толькі асаблівасці яго матэрыяльнай і духоўнай культуры, але і меўшыя месца этнічныя кантакты. У манатрафі ўсебанова і па магчымасці поўна ўлічаны даныя гісторыка-лінгвістычных крыніц — апублікаваных і архіўных, што дазволіла ахапіць усю ўсходнеславянскую тэрыторыю ў пэрым. Пашырэнне айконімаў паказана на картах, што дае магчымасць наглядна бачыць распаўсюджванне тыпаў пасяленняў на ўсходнеславянскай тэрыторыі. У кнізе змешчаны каштоўныя статыстычныя матэрыялы, слоўнік — абор усходнеславянскіх айконімаў.

Асноўны змест кнігі складае «Лексіка-семантычны аналіз тапаніміі». У асобных артыкулах разглядаюцца айконімы, якія баруць пачатак з вызначаных апелятыўных лексем і вытворчых іх (село, сельцо, слобода, погост, пачынок, двор, дварок, город, хутор, сад, воля, фольварок, дрэвяна і інш.).

Пры аналізе айконімаў адпаведнага тыпу звяртаецца ўвага на этымалагічны і семантычны аналіз апелятываў. Як паказвае даследаванне В. П. Лемцюгова, семантыка апелятыва пры яе дыяхранічным аналізе аказваецца вельмі складанай з'явай. Гэта асабліва падкрэслена В. П. Лемцюгова пры аналізе канкрэтных назваў тыпаў пася-

ленняў. Лексема село, напрыклад, яна адзначаецца ў працы, актывна функцыянавала ва ўсходнеславянскіх мовах у якасці назвы тыпу пасялення і форм землеўладання і была полісемнай. Пачынаючы з X ст. і да пачатку XX ст. село абазначала розныя паводле гаспадарчага ўкладу пасяленні («княжаскія загадныя майнткі з княжаскім дваром і чэлядню», «заселены ўчастак зямлі», «зямельная ўласнаць» і інш.), пакуль не абдыслы ўпарадкаванне семантычнай структуры слова і не замацавалася за ім значэнне «сельскае пасяленне».

Каштоўнымі з'яўляюцца назіранні аўтара, якія дачытаць семантычнай сувязі апелятываў пачынок і дрэвяна (пачынок — ад корня ча- са значэннем «пачатак», дрэвяна — ад дер-дор-, са значэннем «пашина на месцы вышарбленага лесу і пачынак на ім», с. 70, 121). Гэта сувязь з'яўляецца прычынай супадзення арэалаў айконімаў, якія ўзыходзяць да гэтых апелятываў.

Аўтар заканамерна падводзіць чытача да думкі, што працэс фарміравання айконімаў несна пералатыаецца з гістарычным лесам назваў тыпаў пасяленняў, вызначаюцца ступенню іх развіцця, зменамі ў семантычнай структуры. Пераход у сферу ўласных імён адбываецца ва ўмовах аслаблення або страты апелятыўнай намінацыйнай функцыі, да чаго прыводзіць выхад з выкарыстання рэалій, якія яны абазначаюць. Абсалютная большасць айконімаў, якія судзіцца з назвамі тыпаў пасяленняў, утворана шляхам тапанімічнага пераасэнсавання апелятываў. Сувязь паміж семантыкай апелятыва і яго тапанімічнай функцыяй асабліва наглядна працягнецца пры вызначэнні тэрыторыі распаўсюджвання пэўнага айконіма. Так, арéal айконімаў, утвораных ад апелятыва село, у асноўным сканцэнтраваны ў лесной зоне спрадвечных усходнеславянскіх зямель.

Асабліва ўвага надаецца ў кнізе айконімам, якія баруць пачатак ад вытворных ад асноўнага апелятыва. Аўтар справадзіла значае, што ўсе найчынныя ў саставе айконімаў вызначаныя кампаненты не толькі выконваюць дыферэнцыяльную функцыю, але і ўносяць дадатковыя акцэнты ў сабыльна-аказанічную характарыстыку

тыпаў пасяленняў, больш поўна раскрываюць іх гаспадарчую спецыфіку, даюць больш выразнае ўяўленне аб шляхах і сродках засялення пэўнай тэрыторыі (параўн. Новая Дрэвяна, Русское Село, Батрацкі Выселок і г. д.).

Вяліку цікавасць уяўляе сабой географія айконімаў, матываваных назвамі тыпаў пасяленняў. Выдзяляюцца арэалы, якія накладваюцца на ўсю ўсходнеславянскую тэрыторыю, наглядна дапаўняюцца ў кнізе картамі распаўсюджвання айконімаў, што ўзыходзіць да разглядаемых апелятываў. Айконімы, утвораныя, напрыклад, ад апелятываў слобода, двор, сад, садок і інш., больш — менш раўнамерна размяркоўваюцца па ўсходнеславянскай тэрыторыі, хопь кожны мае і свае асаблівасці. Іншыя айконімы ўтвараюць арэалы ў межах якіх-небудзь двух этнічных супольнасцей. Гэта айконімы, утвораныя, напрыклад, ад апелятываў пачынок, мыза.

Як ужо адзначалася, асноўная ўвага ў кнізе ўдзяляецца фактарам моўнага і экстралінгвістычнага характару, якія вызначылі ўмовы і заканамернасці тапанімізацыі агульных назваў тыпаў пасяленняў. Таму структурна-словаўтваральнай характарыстыцы айконімаў адведзена параўнальна невялікае месца. Пры разглядзе простых, складаных і састаўных айконімаў, як і пры аналізе дэрыватаў ад асноўных апелятываў, праводзіцца слухная думка аб тым, што структурны тып тапаніма таксама мае пэўную экстралінгвістычную абумоўленасць. Той або іншы структурна-словаўтваральны тып з'яўляецца прадуктыўным у пэўную гістарычную эпоху.

Безумоўнай вартасцю манатрафі з'яўляецца таксама строінасць, лагічнасць вывадаў, прастата выкладу. Лінгвісты, гісторыкі, географы, шырокія колы чытачоў, якім адрасавана кніга В. П. Лемцюгова, атрымаюць цікавае даследаванне, выкананае на сучасным узроўні тапанімічнай навукі.

А. РОГАЛЕУ,
асістэнт кафедры рускага, агульнага і славянскага мовазнаўства.

СТУДЭНЦІЯ РАБОТЫ — У ПРАКТЫКУ

Вядома, што ў вадаёмах знаходзіцца шмат лічынна насямкомых. Вылітаючы з іх, дарослыя насямкомыя выносяць вялікую колькасць аргайначна рэчыва жывёльнага паходжання. Гэта, з аднаго боку, садзейнічае самаачышчэнню вадаёмаў, з другога, змяняе, часам грунтоўна, кармавую базу рыб, што мае вялікае значэнне асабліва ў рыбаводчых сажалках.

Адна колькасцьна характарыстыкі вынасу рэчыва з вадаёмаў, відывы састаў, энергетычны эквівалент біямасы вылітаючых насямкомых вывучаны недастаткова. Для глыбокага разнавання гэтага працэсу студэнтамі нашага факультэта М. Ганчаровым, Л. Залескай, А. Сілінай пад кіраўніцтвам прафесара В. П. Савіцкага сканструйвана арыгінальная пастка-конус, якая дазваляе ўліч-

ваць відывы састаў, колькасць насямкомых, вылітаючых з вадаёмаў з пэўнай плошчы.

Пастка два гады выпрабавалася ў комплексных эксперыментальных аучэбна-навукова-вытворчага аб'яднання «Фауна Палесся». Аўтарамі складзены і выдадзены метадычныя ўказанні «Пастка-конус для вывучэння выліткі насямкомых, якія развіваюцца ў вадзе (Інструкцыя па ўстаноўцы і прымяненню)». Пастка паспяхова выкарыстоўвалася ўжо на прадпрыемствах вытворчага аб'яднання «Гомельрыбгас» пры вывучэнні дынамікі кармавой базы ў выратных і нагульных сажалках рыбаводных заводаў.

В. ВЕРАМЕЕУ,
асістэнт кафедры
заалогіі і аховы прыроды.

НА ЗДЫМКУ: сканструйваная студэнтамі біафона пастка-конус у працэсе выкарыстання.

В. П. Лемцюгова. Восточнеславянская айконимия апелятыўнага происхондени: Названия типов поселений. — Мн.: Наука и тех...

НОВАЕ ў ЗАКАНАДАЎСТВЕ АБ ПРАЦЫ

Дысцыпліна — істотная частка жыцця кожнага працоўнага калектыву. Правільна ўвучанага распарадку кожны работнік абавязан ведаць і безакожна выконваць, інакш іх паршунне дае адміністрацыя права накладваць на работнікаў дысцыплінарныя спаганні.

У кола асноўных абавязкаў рабочых і служачых уваходзяць: добрасумленна праца, захаванне ўстаноўленай працягласці рабочага часу, своечасовае і дакладнае выкананне распарадкаў адміністрацыі, захоўванне сацыялістычнай уласнасці, сістэматычнае павышэнне сваёй дзелавой кваліфікацыі, выкананне патрабаванняў па ахове працы і г. д.

Загадам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 12 жніўня 1983 г. у Асновы заканадаўства Саюза СССР і саюзных рэспублік аб працы ўнесены некаторыя змены. Так, калі раней рабочыя і служачыя мелі права скасваць працоўны дагавор, звольтаны на невызначаны тэрмін, папярэдзіўшы аб гэтым адміністрацыю пісьмова за адзін месяц, цяпер работнікі абавязан зрабіць гэта за два месяцы, а пры скасаванні дагавора пры ўважлівых прычынах — за адзін месяц.

Унесены змены ў парадак звальнення работнікаў па ініцыятыве адміністрацыі. У адваеднасці з імі звальнен-

не за з'яўленне на рабоце ў нецвярзым стане стала самастойнай падставай для скасавання працоўнага дагавора (п. 7, артыкул 17). Акрамя таго, работнік цяпер можа быць звольнены за прагул у выпадках, калі ён без уважлівых прычын адсутнічаў на рабоце больш трох гады бесперапынна, або сумарна на працягу працоўнага дня.

Уведзен новы парадак, па якому пакрыццё страт у размеры, які не перавышае 1/3 сярэдняй месячнай заробтнай платы, праводзіцца па распарадкаўна адміністрацыі шляхам утрымання з заробтнай платы работніка. Загад павінен быць выдан не пазней двух тыдняў з дня выяўлення нанесеных работнікам страт і звернуты да выканання не раней сямі дзён з дня паведамлення яго работніка. Калі ж ён не згаджаецца з утрыманнем або яго размерам, працоўна спрэчка па яго заяве разглядаецца ва ўстаноўленым парадку — у камісіі па працоўным спрэчках, у прафсаюзным камітэце, а ў выпадку назгоды з рашэннямі камісіі па працоўных спрэчках і прафкома — ў народным судзе.

Да выдання новага закона работчы і служачыя маглі звяртацца ў камісію па працоўных спрэчках у любы час

без абмежавання якім-небудзь даўчасным тэрмінам. Цяпер жа яны павінны гэта зрабіць у трохмесячны тэрмін з дня, калі даведаліся або павінны былі даведацца аб парушэнні свайго права.

Для звяртання адміністрацыі ў суд па пытаннях спагання з работнікаў матэрыяльных страт устанавліваецца тэрмін у адзін год з дня нанесеных работнікам страт.

Калі раней за рабочымі або служачымі, звольненым па асабістому жаданню, захоўваўся бесперапынны стаж работы пры ўмове наступлення іх на прапу на працягу месячнага тэрміну з дня звальнення, то цяпер гэты тэрмін скарачаецца да трох тыдняў.

Унесены змены ў Палажэнне аб медалю «Ветэран працы», зацверджаным Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. Гэтым медалём цяпер ўзнагароджваюцца рабочыя, каласнікі і служачыя ў знак прызнання іх працоўных заслуг па даўняму працоўнага стажу, неабходнага для назначэння пенсіі за выслугу гадоў або па старасці. Раней медалём «Ветэран працы» ўзнагароджваліся пры дасягненні пенсійнага ўзросту і ўходзе на заслужаны адпачынак.

В. РУПІН,
юрысконсульт ГДУ.

З сумарам аб сур'ёзным

ПАКУТЫ ВЫНАХОДНІКА

Некаторыя людзі наўна лічаць, што заяўка на вынаходніцтва — гэта нешта накітацт заявы ў прафком аб прадстаўленні лютынагу пудэўкі на Чорнае мора. Аднак гэта так далёка ад ісціны, як і тое, што такую пудэўку вам дадуць.

На самой жа справе заяўка — гэта пакуты вынаходніка, які перагаворыў у пачак машынапісных старонак за сямя пчататкамі. Але раней, чым заяўка адправіцца ў пошкі свайго прызнання, яна праходзіць цяжкі шлях ад ідзі да афармлення.

Нарадзілася ідэя. Пасля бяссоннай ночы вынаходнік дзеціцца з блізкімі яму людзьмі. — Лепш займіся выкаваннем сына, вырасце такі ж дурань, — гаворыць жонка.

Калі б ты не разменьваўся на дробязі, даўно б напісаў дысертацыю, — чые ён ад брата.

А як у вас справа з квартальнай справаздачай? — пытае начальнік.

Аднак усё гэта, як ні дзіўна, толькі натхняе вынаходніка. Узброіўшыся ручкай, паперай і ўзорамі папярэдніх заявак, ён пачынае пісаць новую. І тут на яго долю выпадаюць новыя выпрабаванні.

Вакол вынаходніка ствараецца вакуум, яго не заўважаюць.

У тыя мінулыя, калі вынаходнік не вытрымлівае адзіноцтва і пачынае бытава растлумачваць калегам тонкасці свайго дзецішча або ж раіцца, які варыянт лепш выбраць, ён атрымлівае ў адказ: — Няжю гэта вяршыня тэхнічнай думкі!

Гэта ж устарэлая ідэя, вядомая яшчэ са старажытнага часу! Яе крытыку можна знайсці ў школьным падручніку фізікі.

Не адмаймае час у занятых людзей, лепш састаўце спіс абсталявання ў лабараторыі.

Ну вось, новы Эдысон ва ўніверсітэце з'явіўся.

Але вынаходнік ўжо становіцца некроемым. Спыніць яго немагчыма. Нават, калі няма ніякага вынаходніцтва, ён з неспраўдзенай упартасцю дапісвае заяўку да канца, а потым беражліва, як карміяча машы-

тры дні перабірае спісаныя старонкі. Твар яго пры гэтым адначасова вылучае радасць творцы і перанесеныя пакуты.

Але наперадзе абмеркаванне заяўкі на пасяджэнні нафедры. Ветэран-вынаходнік раней падрыхтаваў праякты заключэння і выліскі з пасяджэння кафедры, а само пасяджэнне разглядае як фармальнасць. Але і тут яго падлілююваць неспадазяванасці.

Падобную заяўку мы ўжо разглядалі два гады назад. Гэта была ідэя аднаго асістэнта. Але яна не прайшла, — гаворыць хтосьці з прысутных.

На такім прычыпце ў мяне выканаў курсавую адзін студэнт у мінулым семестры. І ледзь яе не заваліў, — заўважае адзін дацэнт.

Укараненне гэтага вынаходніцтва абойдзецца дзяржаве ў капецку, — заяўляе загадчык гаспадаркі.

Пасля такіх заўваг пачынаючы вынаходнік прыдзе ў замішанне, але ветэрана гэтым з толку не саб'еш.

У процівагу гэтым, забіваючым услышкаю заяўку выказванням, чуюцца іншыя галасы. Ідэя расхваліваецца да такіх межаў, што ўсім становіцца зразумела ўся падазронасць вынаходніцтва. Выказваюцца і перасяпругі:

— На нашай кафедрэ мы займаемся сур'ёзнай работай, а гэта заяўка падрывае нашу рэпутацыю, — далікатна заўважае в. а. дацэнт, робячы намер на глабальнасць сваіх даследаванняў.

Пасля ўсіх выказванняў, з якімі аўтар перыядычна ўступае ў палеміку, губляючы або захоўваючы самавалоданне, усе аднадушна згаджаюцца з тым,

што заяўку ўсё ж такі варта аформіць і накіраваць на разгляд. Так, на ўскіні выпадак.

Наступны этап — чыста тэхнічны. Вопыты вынаходнік пераадольвае яго з разбегу. Хуленька кудыя ў кіёску пака фарматнай паперы, просіць знаёмую машыністку надрукаваць, даючы пры гэтым самыя неверагодныя абяцанні. Упісваць формулы ў тэкст ён угаворвае жонку — сапраўдную або будучую, намякаючы, што на чакаемае ўзнагароджанне можна будзе купіць надраўную кофтакку.

Тэкст гатовы. Паставілі свае подпісы аўтар і эксперт, такі ж гора-вынаходнік з суседняй лабараторыі, з якім аўтар заўтра памяняецца ролямі. Аднак, штатны патэнтазнавец заяўку не прымае.

— Нельга, — з горыччу гаворыць ён. — Заяўку яшчэ трэба разгледзець на экспертным пасяджэнні. Складзі акт.

Навічок губляецца. Ветэран зразумела ківае галавой і палі надвоўгіх пошукі знаходзіць патрэбнага чалавека, перадае яму матэрыялы заяўкі, а разам і праект будучага акта. Пасля чаго пачынае цяпляцца чакаць дня пасяджэння, які можа з тыднёвай перыядычнасцю пераносіцца на будучае.

Нарэшце, заяўка ў патэнтным адзеле. Зарэгістравана. Тут самы час вярнуць яе аўтару на дапрацоўку, таму што з'явіліся нейкія змены ў афармленні, ды і заключэнне складзена слабавата. Так лічыць патэнтазнавец, але сам ніякіх змен зрабіць не збіраецца. Аўтар жа непахісны — ніякіх дапрацовак! Трэба адпраўляць як ёсць. Да гэтага моманту ў яго ўжо проста няма сіл. Таму патэнтазнаўцу нічога не застаецца, як складзі суправаджаальнае пісьмо, сабраць усе подпісы ў кіраўніцтва і адправіць заяўку, а аўтару з нецярплівасцю чакаць адмоўнага рашэння.

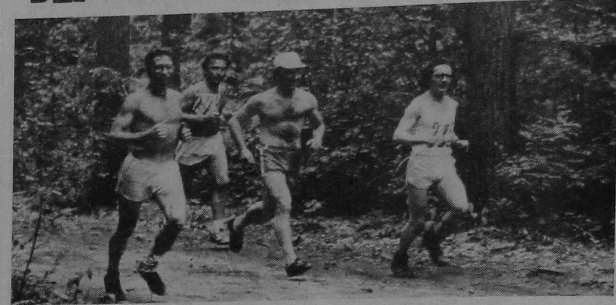
В. ЯЦКЕВІЧ,
старшы навуковы супрацоўнік.

Спорт

МАЦНЕЙШЫ ў Еўропе

У галавдскім горадзе Славадэн завяршыўся чэмпіянат Еўропы па вольнай барацьбе сярод

БЕГ — НА СЛУЖБЕ ЗДАРОЎЯ

Трэці год пры нашым універсітэце існуе Клуб аматараў бегу. Цяпер яго членамі з'яўляюцца 48 выкладчыкаў, супрацоўнікаў і студэнтаў ГДУ. Сярод іх рэгулярна правадзіцца спаборніцтва. Нядаўна адбыўся чарговы традыцыйны прабег на доўгія дыстанцыі. Спаборніцтва прысвечаліся 40-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

На гэты раз на старт выйшлі 32 аматары бегу. Жанчыны спаборнічалі на дыстанцыях 11 і 16 км. Першую з іх хутчэй за ўсіх закончыла друкакурніца матэматычнага факультэта Т. Кавалёва, другую — студэнтка гэтага ж факультэта І. Таўкіна.

Цікава праходзіў забег і ў мужчын. На 11-кіламетровай дыстанцыі першым фінішаваў студэнт фізічнага факультэта Я. Запольскі. Дыстанцыю ўдвай даўжэйшую хутчэй за ўсіх пераадолеў наш госць М. Усаў з заводу «Гомсельмаш». На гэтай жа дыстанцыі паспра-

кнібраў. Выдатна выступілі саветкія асілі. Восем разоў яны ўзнімаліся на вышэйшую ступеньку п'едэстала гонару. Адна з золатах медалёў дасталася на долю студэнта факультэта фізвыхавання наплага ўніверсітэта Нараріра Айвазья. Ён стаў чэмпіёнам Еўропы ў самай лёгкай вагавай катэгорыі — да 48 кг. Н. Айвазьян выканаў парматыў для атрымання звання майстра спорту СССР міжнароднага класа.

баваў свае сілы і яшчэ адзін наш госць 56-гадоваы Я. Алімаў з аўтарамзавода. На 30-кіламетровым адрэчку трасы вызначыўся супрацоўнік адной з лабараторый фізічнага факультэта кандыдат у майстры спорту па альпінізму А. Салавей.

На фінішы марафонскай дыстанцыі першым быў старшы навуковы супрацоўнік адной з навукова-даследчых лабараторый фізічнага факультэта В. Яцкевіч.

Пераможцам прабегу ва ўрачыстай абстаноўцы быў ўручаны граматы спортклуба, памятнаы падарункі, тарты.

Бег служыць здароўю. Таму ва ўніверсітэце дадуецца да яго ўсё большая колькасць выкладчыкаў, супрацоўнікаў і студэнтаў. А праводзімыя спаборніцтва пераўтвараюцца ў захапляючае відоўшча і сапраўднае свята аматараў бегу.

А. ГРЫШАЧКІН,
старшыня Клуба аматараў бегу ўніверсітэта.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Адзін з забегуў мужчын. 2. Галоўны суддзя спаборніцтваў А. Косціцаў уручае ўзнагароды пераможцу сярод жанчын на 11-кіламетровай дыстанцыі Т. Кавалёва. Фота П. Кузняцова.

ПАСЛЯ ПЕРШАГА ТУРА

Сёлета ўпершыню ў рэспубліцы разыгрываецца першыя сярод жаночых каманд. Гонарнай вобласці абараняюць гандбалісткі ГДУ (трэнер В. Крукоўскі). Адбыліся гульні першага тура. Яны праходзілі ў дзвюх групах. На першым этапе нашы дзюдачы атрымалі тры ўз'яўленыя перамогі: над граднічанкамі — 35:26, брэстчанкамі — 39:21, і вібечанкамі — 50:10. Апошнюю гуль-

ню студэнткі правалі з пераможцамі групы «А» — зборнай камандай школьніц і прайгралі — 20:30. Пасля першага тура чэмпіянату лідзіруе зборная каманда школьніц рэспублікі, якая мае на сваім рахунку 9 ачкоў. Гамільчанкі набралі 7 ачкоў і займаюць у турнірнай табліцы другі радок.

(Наш кар.)

Рэдактар Ул. БАЛОГА.

Дэнават, камітэт ЛКСМБ і ўвесь калектыў акадэмічнага факультэта выказваюць глыбокае спакуванне студэнтаў іх вядлікім горам — трагічнай смерцю ВАЦЬКІ.

«Гомельскі ўніверсітэт» — орган парткома, рэктарата, камітэта ЛКСМБ і профкома Гомельскага дасударственага ўніверсітэта (на беларускам языке), Гомельская фабрыка «Палесдруж» Дзяржкамтэта БССР па справах выдавецтваў, наліграфіі і кніжнага гандлю. Гомель, Савецкая, 1. Аб'ём — 1 друк аркуш. Тыраж 2000 экз. Наш адрас: вул. Савецкая, 104, п. 3-11, т. 87-16-52.